

összekapcsolja a zsidók múlt századbeli új honfoglalásával. De akárhogyan is van: a termékeny félhold közelében kipusztultak az elmúlt évezredek népei, s országaikban mindenütt arabul beszélnek. Egy maroknyi sivatagi törzsből lett a mai félszáz millió arab, mert egy *kinyilatkoztatást*, a Koránt arabul írták, s félszáz millió nyelvet cserélt érte... A zsidónak nincs könnyű dolga a mohamedán tenderben.

A nap evangéliuma nem beszél egy adott terület visszaszerzéséről, csak arról, hogy ez embernek az a dolga, hogy szeresse Istent, meg a másik embert (Mt 22, 34-40). Lehet szeretni az Istent? Vallok. Én úgy szeretem, hogy meg akarok felelni elvárásainak. Nem is tartok másfajta istenszeretést normálisnak. Milyen másfajta istenszeretés van? A szerelem. Ez nem normális. Nem normális, hogy állandóan 30 fok meleg van. Az Isten iránti szerelem az én életem ritka ajándéka. Nem utazom rá. Időnként birtoklom, időnként szeretném újra, s időnként belenyugszom abba, hogy majd rámtör, amikor nem is remélem.

Tavaly nyáron az egyik nagy létszámú Igy-omon megvallottam életem egy nagy sebét: a dohányzás szenvedélyét. Kitérdepeltem középre, s megkértem a lelkigyakorlatozókat, hogy imádkozzanak értem. Imádkoztak nagyon lelkesen, és én még dohányoztam egy fél évig tovább. Aztán most már egy fél éve nem dohányzom, s alig-alig van dohányozhatnék. A minapi augusztus-középi Igy-on Tamás, aki ott volt a tavalyin is, amelyen imádkoztattam testvéreimet, emlékeztetett az eseményre és a meghallgatásra. Magamtól nem gondoltam rá. Imádkozom – olykor, de a hála nem erős oldalam. Mi az erősebb oldalam: az, hogy szeretnék megfelelni elvárásainak. Ezt a mostani egy hetes Igy.-ot is azért tartanám, hogy megtudjam, mit kíván tőlem – az új esztendőben, melynek elején már gyémántmisés leszek: 60 éve igyekszem szolgálni őt papi minőségemben.

És lehet szeretni a másik embert? Úgy, ahogy magamat? Van a szerelem, melyben az ember minden kincset ráagatna arra az asszonyra, akit szeret. S van a jézusi szeretés, amelyben mindenkinek egy dénárt juttatnék, magamnak is, meg annak is, akibe szerelmes vagyok. Mert nem őt nézem, mert nem engem néz, hanem mind a ketten nézünk egy irányba, s Jézust, az Istent nézzük, s talán látjuk is. S ez a jézusi szeretés normális? Szeretném azt mondani, hogy ez és csak ez a normális. Mért csak szeretném? Azért, mert mindenki bolondnak tart azért, mert normálisnak gondolom. Olyan szívesen leülnék ahhoz az asztalhoz, amelyiknél senki sem kiváltságos, amelyik mellett egy Anyuka-lelkületű testvér osztaná gyerekeinek a levest, a főzeléket, a szilvás gombócot s a csirkehúst is... a csokit is.

Budavári, 2002. augusztus 23.

BÓTA TIBOR

A CSODÁT NEM VÁRÓ CSODÁT- AKARÁS

"Tanítványai pedig elmentek és mindenhol hirdették az igét.

Az Úr velük munkálkodott együtt, és az igehirdetést követő jeleken át megszilárdította a lelkekben az igét."
(Mk16,15-20)

1. Probléma-tisztázás

"Mi az... próbáljunk meg mégis fából vaskarikát csinálni?" - fogalmazódhatna meg a címet olvasva valakiben a gondolat. Vagy: kell már egy kis "köd" is, hogy a túl sok világosság valakit el ne vakítson? Nem, nem ezek voltak az indítékaim a probléma felvetésénél.

Az egyik indítékom az a két homlokegyenest ellenkező belső reakciósor, ami lejátszódik az emberben az alábbi két közös szótövé kifejezés hallatán. Ha megelégedésünket, elismerésünket fokozva a "leg"-ek tartományába akarunk jutni, gyakran használjuk az alábbi kifejezést: "csodaszép teremtett világ", "csodálatos teljesítmények", "csodálatra méltó belső megfordulások, átalakulások, formálódások"...Ezen kifejezések hallatán az ember szívét jóleső melegség tölti el.

Más a helyzet, ha az ember magával a szótövel találja magát szembe. A "csoda" szó hallatán legtöbb ember belső világa felborzolódik. A belső történéseire figyelő ember ilyenkor valamiféle taszító idegenséget, de legalábbis egyfajta érzelmi kuszasság jeleit figyelheti meg önmagában.

Problémafelvetésem másik indítéka a fenti márkai idézet kapcsán született meg bennem: Bokrunk szeretet-életén belül az igehirdetés, a tanítás meglehetősen előkelő helyet foglal el. Mivel maga Jézus is eléggé hangsúlyozta tanítványai küldése során a tanítvánnyá-tevést, az ige-hirdetést, így, ha valakinek szívügyévé válik az egyre keveretlenebb Igazság keresése és továbbadása, biztos, hogy Jézus szándékával azonosat cselekszik. Ebben az esetben Jézus - Márk szavaival - vele munkálkodik. De hol maradnak az igehirdetést követő jelek, amelyeket Pál apostol a Szentlélek ajándékainak nevez: ördögűzés, nyelveken beszélés, kígyómarás és méreg ártó hatásának nem érvényesülése, a betegek csodás gyógyításának képessége? Csak nem az idézett szövegben szereplő feltétel hiányáról van szó?! Márk szerint ugyanis ezek a jelek azoknak az igehirdető-tanító tevékenységét fogják kísérni, akik hisznek.

Vagy intézzük el a feltett kérdést egy racionális válasszal? "Ne a csodákon gondolkodjunk, hanem inkább azon, hogy hogyan építhetjük az Isten Országát."? Meg kell jegyezni, hogy van is ennek a válasznak jézusi alapja, hiszen mikor a tanítványok

elkes örömmel számoltak be - a csodatevések elől oly gyakran menekülő - Jézusnak az általuk történt csodákról, Jézus lehűtötte őket, s felhívta a figyelmüket arra, hogy keressenek örömknek valami más tárgyat. Hogy Jézus életében milyen helyet foglaltak el a csodák, azt a 2. fejezetben próbálom majd tisztázni.

Most azonban újból felteszem a kérdést: hol vannak a mi igehirdetéseinket kísérő csodás jelek? Vannak-e, s ha igen, mik azok? Egyáltalán mik a csodás jelek tartalmai? Mi maga a csoda?

Próbáljunk meg kiindulni az idézetben felsorolt csodás jelekből. Ha valakibe "belebújik a kisördög", testvérei körében bőven akad önkéntes krampuszkergető, akik előbb-utóbb megszabadítják őt a Sátán fogságából. Hogy ez mennyire és milyen szempontból nevezhető csodának, arra még visszatérek. Egyelőre csak annyit szeretnék megállapítani, hogy a segítőkész testvérek több-kevesebb szeretetétől függ a Sátán fogságában lévő testvér szabadulásának gyorsasága.

Más példa. Egy testvéreit megvendégelni szerető testvérünk - nevét hadd fedje titok - a szent-szegénység jegyében a találkozói szünetében behozza hamuban-sült, s már több ízben is "madárlátta" pogácsáját, majd miután tekintetét az égre emeli, hite erejében feltöri a húsklopfolóval a kissé már puhaságát veszített pogácsát. Ezt követően testvérei tányérjába kiosztja a finom somlói galuskát. Mivel ezen szegénységre törekvő testvérünk nem csak megvendégelni szereti testvéreit, de velük együtt ünnepelni is szeret, kiküldi párját egy kancsó friss csapvízért, és az ünnepeltet köszöntő szavak után - a koccintást követően - az egri bikavér ízét még szájukban érezve ülnek vissza fegyelmelzetten a testvérek a találkozót folytatni.

Vagy ha elgondolom, hogy mennyi pénz gyűlne össze az éhezők kasszájában, ha erős hitű testvéreink a szükségtelenné vált nyelvtanfolyami díjaikat borítékoznák! Nem beszélve arról, hogy az oly értékes fordítási szövegek számaránya is robbanásszerűen megnöhetne.

Nem akarom folytatni a kígyófogdosás, és mérget-inni tudás képességei által adott lehetőségek sorát. A fenti - kissé ironikus hangvételű - példák csak azt kívánják illusztrálni, hogy a csodáról való hamis elképzelések milyen nevetséges helyzetkomikumok születésének lehetőségét hordozzák magukban. A csoda nem szemfényvesztés, hókuszpókusz. Ennek értelmében nagyon helyesen hangsúlyozzuk, hogy "ne csodákat várjunk", s hogy "minden rajtunk fordul".

De mégis szeretném tovább kutatni a csodák világát, annak reményében, hogy olyan valódi csodára bukkanok, amely képes szétrobbantani a csoda tabujellegét s belső zavart keltő fogalmát, s így ez az újértelmű csoda bátran helyet foglalhat keresztény életünkben.

2. Csodák Jézus életében

A KIO egyértelműen és részletesen tisztázza, hogy Jézus életén végig húzódó, s életének legnagyobb kísértése éppen a csodákkal kapcsolatos. Az Önmagát kiüresítő Fiúisten Jézus képében önként, szabadon és teljesen magára vállalta emberi létezésünk korlátait-lehetőségeit. Az evangélisták által leírt hármasság kísértés során - nyilvános működése kezdetén - tisztázódott Jézusban, hogy az Isten Országának építése csodákkal: nem járható út. Az országépítés feladatainak terheit helyettesítő, könnyítő szándékú csodák gondolata pedig egyértelműen a Sátántól eredő kísértés. Így nagyon is megérthető Jézusnál a tudatos menekülés a "csodadoktorság" elől. Nyilván ezzel magyarázható az a kemény, korholó hang is, amivel a csodás jeleket várókat visszautasítja. Megállapíthatjuk tehát, hogy Jézus nagyon csoda-ellenes volt, s mégis elég szép számú csodát tett. Messze vinne ennek a látszólagos ellentmondásnak a tisztázása, így csak egy-két feloldó szándékú szempontot említenék.

Az evangélisták a csodatörténeti beszámolókat a "megesett a szíve" és ezzel szinonim kifejezésekkel kezdik. Ugyanezen beszámolók zárómondatai (igen gyakran) az újabb csodák elől - sokszor éjszaka is - menekülő Jézus képét ábrázolják. Ezekre alapozva nyilvánvalónak tűnik, hogy Jézusban nem kis belső konfliktusok és vívódások kísérték csodás tetteit. Tanítói és élénk élő életében a csodák helyes egyensúlyának megtalálása is igen komoly gondot jelenthetett számára. Érdemes lenne azon is elgondolkodni, hogy a "megesett a szíve" elégséges magyarázatot ad-e a csodák nagy számára. Vagy talán a "szív-megesés" fogalmának tartalma sem egészen tiszta bennünk? Kicsit talán a mi tudatunkban is keveredik a gyengeséggel? Ezzel kapcsolatban hadd idézzem Joseph Moor-t: "Egy fiú nem sír!" Ez a téveszme mély nyomot hagy a férfiakban és a düh kivételével minden érzelmi megnyilvánulást gyengeségnek tartanak. Ez kegyetlenséghez, keményszívűséghez, és én-központú önzéshez vezethet. A 'kemény fickó' ennek az eltorzult férfiaságnak a szimbóluma." Jézus nem volt kemény fickó. Ő kemény akaratú, de mély érzelmi világgal rendelkező férfi volt.

Visszatérve az eredeti gondolatsorra: megállapítottuk, hogy Jézus tudatosan és határozottan csoda-ellenes volt. Ezek után talán kissé paradoxnak tűnik az alábbi megállapítás: a csoda-ellenes Jézus mégis egyetlen csodáért jött el közénk. Az embert az Isten világába emelés csodájáért. Azért a csodáért, hogy a Földön egy olyan országot alapozzon meg, amely az isteni lét törvényei szerint funkcionál. Azért a csodáért, hogy az emberi létezésre alapvetően jellemző egymás melletti létmódból az embert az isteni létezésre egyértelműen jellemző egymásban való létmódba emelje. Azért, hogy az embert megistenítse, s ennél nagyobb csoda - mely maga az "ember-béka" csodája - az ember számára elképzelhetetlen.

3. A csoda a mi életünkben

3.1. A csoda-megvalósításhoz vezető út "hétlépcsős hegye" (Értelmi megfontolások)

A mári idézet szerint csak akkor munkálkodik velünk Jézus az igehirdetés során, ha az Ő tanításával szinkronban lévő szöveget szövegelünk, és csakis ennek a következtében várhatók a kísérő csodás jelek. De vajon a mi eszmerendszerünk - amit igehirdetés címen továbbadni kívánunk - minden lényeges pontján jézusi-e? Vagy vannak benne nem tisztán jézusi, esetleg jézustalan, divatos szóval, antikrisztusi nézetek is, még ha talán csak potenciálisan, lehetőség formájában is?

Miért gondolom a Bokor hangsúlytevéseit egyértelműen jézusinak?

Vannak az I.O. építésének eszköztárában olyan eszközök is, amelyek a használat hogyanjától függően vagy nagyon építőek, vagy éppen rombolóak lehetnek. Nagyon nehéz helyzetben vagyok, ha példát kell felhoznom. Így veszem a legvitathatóbb példák egyikét: a misztikát. Aki helyesen alkalmazza életében, annak a legfőbb táplálkozási csatornák egyike, de aki helytelenül, csupán élménynek - csúnya kifejezéssel: élvezeti cikként - használja, az könnyen kirekesztheti magát az I.O. építkezési területéről. Nem eléggé megindokoltan és kissé önkényesen hadd nevezem az ilyen jellegű eszközöket közös gyűjtőnévvel: veszélyt magukban hordozó eszközöknek

Itt meg kell álljak egy kicsit. A fenti megkülönböztetés semmiképpen nem minőségi, csak a máságot jelzi az eszközök sorában. Meggyőződésem, hogy helyes használat esetén a később ismertett eszközökkel azonos értékű lehet. Ezért elnézést kell kérjek a helyes használóktól, akiket a pusztá példa felhozatal is joggal sérthet. Miért? Mert egy minimális misztika nélkül nincs keresztény élet. Ha csupán az Istennel való kommunikációt vesszük, már a misztika világába léptünk. A racionálisan gondolkodó testvéreim szerinti "csupán Istennel való beszélgetés" nem más, mint az ember-nyelven beszélő és értő béka esete, ami csak a mesében természetes, a valóságban már nem nevezhető annak.

A Bokor hangsúlytevései más jellegűek. De miben mások? Megállapítható, hogy a misztika is az Isten világába emelés (emelkedés) egyik eszköze. Számítalan ilyen eszköz van. De ahogy a termelőeszközöknek van egy csoportja, amit úgy neveznek, hogy célszerszám, ugyanígy fennáll ez a megkülönböztetés az országépítés eszközeinél is. A Bokor hangsúlytevései: célszerszámok. Egyértelműek, Jézustól eredők és Jézus által is hangsúlyozottak. Az adást, szolgálatot és kicsiséget gyakorló ember egyértelműen az építési eszközeit karbantartó ember. Ezzel nem azt akarom állítani, hogy az egyértelműen jó eszközök egyben egyértelműen hatásos eszközök is. A cselekedeteinkbe

belevitt szeretet fokát nem pótolhatja a teljesítménycentrikusság.

De mi a következő lépés a csodák felé? A megismert igazságot át is kell élni ahhoz, hogy magunkénak mondhassuk. Szavainknak egyik értékadója, hogy létezésünk milyen mély régiójából erednek, s ezt a hallgató testvér ki is érzi.

Ha van egy törekvéseiben egyre jézusibbá válni akaró eszmerendszer, kell, hogy ez egy normarendszert konstruáljon. A normarendszernek pedig csak akkor van értelme, ha be is hajtjuk önmagunkon. Ezt követheti az eszmerendszer ill. normarendszer tartalmának továbbadása: a tanítás vagy más néven igehirdetés. De vajon ezzel végre ki lehet-e már mondani, hogy vége a sornak, most már jöhetnek a csodák?

Gy.b. a gyermekneveléssel kapcsolatban idézte Platón és Arisztotelészt. Platón úgy gondolta, hogy a jó elmondása és bemutatása (azaz az életpélda) elégséges. És jött tanítványa, Arisztotelész, aki azt mondta, hogy nem. Ahhoz, hogy a gyermeknél a normarendszer erényt is alakítson, gyakoroltatnunk kell vele a normarendszert.

Magunkra alkalmazva a fenti állításokat, meg kell fogalmaznunk a következő lépcsőfokot a csodához vezető úton, ami így hangzik: az életpéldával hitelesen továbbadott tanítást (azaz az eszmerendszertől fakadó normarendszert) gyakoroltatnunk is kell testvéreinkkel, ha azt akarjuk, hogy ne csak megtanulják a szöveget, de náluk is erénnyé váljon az eszme. Számon kell kérjük egymás életét! S ha mindez teljesül... jöhetnek a csodák. Csodák!... Végre sikerült megfogalmazni a valódi és legnagyobb csodát. De Jézus életében is számtalan fajtája volt a csodáknak:

- a természeti törvényekkel utólag megmagyarázhatóak (főleg beteggyógyítások) és nem magyarázhatóak (holtak feltámasztása)

- egyénekért, barátokért (Lázár) és a közösségért (kenyérzaportítás) tett csodák...

Maga Jézus hívta fel tanítványainak figyelmét arra, hogy követői is rendelkeznek ezekkel a képességekkel. Tanítványai ezt többször is kipróbálták. Tény, hogy Jézusnál és az apostoloknál is sok olyan csoda volt, amely nem mind a legfőbb csodának - a megistenülés, az egymásban létezés csodájának - kategóriájába tartozott. Ne zárjuk hát ki más csodák lehetőségét se! De ne e "más csodák" után vágyakozzunk és főképp ne ezektől a csodáktól várjuk az I.O. épülését, a magunk országépítő munkája helyett.

3.2. Csak megtapasztalható csoda nevezhető csodának. (Érzelmi megfontolások)

Mondhatná valaki: "lám, ismét egy a spanyolviaszt-feltalálók sorából! Ha nevelünk a szeretet cselekedeteire és ezeket egyre többen cselekszik is, akkor épül az I.O." - ez evidens.

Igen, a Sátán legtöbbször éppen az evidenciákat használja fel, ha valamit észrevétlenül el akar sorvasztani. "Ez evidens, tehát lapozzunk" - ezzel a mottóval kerül sok értékünk a feledés homályába. Hogy ez ne történhessen meg, kaptunk a batyunkba a teremtéskor az értelem mellé egy visszajelző rendszert is, amelyet érzelmvilágnak nevezünk. Ez kínosan visszajelzi, hogy mennyire adtuk bele szívünket szövegeinkbe ill. cselekedeteinkbe. Az igazán értelmes ember nemcsak hogy nem becsüli alá az érzelmi világot, hanem tudatosan is törekszik annak fejlesztésére. Az érzelem és érzelgősség egymástól igen távoleső fogalmak.

Családos testvéreim közül bizonyára sokan átérték már azon kínokkal teli boldogító érzések belső történéseinek drámai sorát, amely közben két ember közötti hihetetlen távolságból felfoghatatlan közelség születik. Ezt - magunkban és egymás között - föl nem dolgozni vagy ezen átlépni: az önbecsapás művészetének egyik sajátos formája. A feldolgozás során fejlődik ugyanis ki csoda-felismerő képességünk. Ugyanígy van ez a tágabb - de mindig személyes jellegre törekvő - közösségeinkben is. A közösséget megszeretni akaró ember legnagyobb boldogságainak egyike, ha testvérel szembeni antipátiájának reménytelen-elvesztettség érzéseit a legszorosabb szimpátia érzéseire cserélheti fel. Ezek valódi, megtapasztalható csodák, a megistenülés folyamatának egyre nagyobb csodái.

Ugyanígy a megtapasztalható csodák sora fedezhető fel abban a közösségben is:

- ahol nem csak szeretet-cselekedeteket cselekszenek - ószövetségi törvénybetartás jelleggel;
- ahol a helyreigazítás nem pusztán az eszmei szócső hangjele, hanem szeretetfedezete is van a "testvéri pofonnak";
- ahol a "genetikai nagyszülők, szülők és gyerekek" születésének adminisztrációján túl lélekben is érezhető rokonság alakul ki;
- ahol az érzelmi visszajelző rendszer az Isten világára jellemző egymáshoz közel-állás, más szóval az együtt-létezés melegségének érzését jelzi vissza.

Bátorítani szeretnék mindenkit Joseph Moor-ral együtt: merjünk megrendülni, elcsodálkozni, érzékenyülve meghatódni a szeretet csodáin. Nyissuk meg a szemünket és szívünket (akaratunkat is magába foglaló törekvésközpontunkat) I.O. csodái felé. Boldog az az ember, aki a szeretet egyre több csodáját képes felfedezni életében, pláne az, aki ki tudja mondani: "az én életem egy csoda". Ehhez hinnünk kell, hogy a szeretet valóban egy megtanulható és megtanulandó művészet.

4. Rövid összefoglaló

A csodára nem váró csodát valósítani akarás feltételeit szeretném röviden újból összefoglalni:

1. Jézus tanításának egyre tökéletesebb megismerése.
2. A megismert igazság átélése (magunkévá tévése).

3. Az igazságnak megfelelő normarendszer felépítése.
4. A normarendszer behajtása magamon (életpélda).
5. Az igazság (eszme és normarendszer) továbbadása (igehirdetés).
6. A normarendszer betartásának számonkérése egymástól.

Hogy a teljesség száma ne szenvedjen csorbát, jelentkezni fog mindezek következtében a csoda: az I.O.-nak csodája, ahol a szeretet valóban uralkodóvá válik, ahol ugyanaz a Jézus munkálkodik mindenkivel együtt, ahol ugyanaz a Jézus vesz lakóhelyet mindegyikünkben, s így rajtunk keresztül is képessé lesz munkálkodni. Az Ő segítségével - egyre jobban megistenülve - képessé leszünk arra, ami ember számára nem lehetséges, de Istennél nem lehetetlen; arra a csodára, hogy megtapasztalhatóan és érezhetően egyek vagyunk, együttlétezők. Ez az igazi igehirdetés kísérő csodás jel, amely Márk szavaival "megszilárdítja a lelkekben az igét".

1998.

HALÁSZ E NDRE

HOMÍLIA...

Csel 2,42-47

Jn 17,20-26

Bármennyire szép az a kép, amelyet a Cselekedetek könyve nyújt nekünk az első keresztények életéről, azért tudjuk, hogy az első keresztények is emberek voltak. Amikor végigfutott köztük a szörnyű hír: "üldözés", - ők is megremegtek. De tudták, mit kell tenniük azokban az években is. Azután véget ért az üldözés. A keresztények nagylelkűségük lendületében úgy érezték, hogy ezután is valami szépet és nagyot kell tenniük Istenért.

1. A remeték élete, vezeklése valami önkéntes, vértelen vértanúságként indult. A remeték is időnként rászorultak egymásra. Egy-egy tanácsért fel-felkeresték egymást.

2. Érdekes fordulatot hozott Pachomiusz esete (+364). Megcsömörlik a pogány katonaélettől. A remetéknél keres útbaigazítást és keresztény lesz. Egy remete-társával vitába kerül és rádöbben, hogy a magányban valami hiányzik: egymás elviselése. Pedig ez a szeretet próbaköve. Kopernikuszi fordulatot jelent az általa kezdeményezett cönobitizmus. Koinos bios: közös életet jelent. Ezt folytatja Vazul, aki ugyanezt nem sivatagban, hanem városban kísérel meg (+379). Nyugaton Szent Ágoston (+430) építi tovább a közös életet, azután Szent Benedek (+543).

3. Hadd mondjam tovább! Az eddigi közös életet a monostor, közös zsolozsma jellemezte. A XIII. században Szent Ferenc eszméje más: Hátán háza, keblén kenyere! De itt is van fogadalom és közös élet. Az újkorban aztán elsősorban már nem a jel-szerep,